

A csicsói magyarok sorsa a II. világháború idején és utána

1. dia:

Jó napot kívánunk! A Gáspár Sámuel Alapiskola és Óvoda intézményéből jöttünk Csicsóról. Engem Ledeczky Rékának hívnak, az én nevem pedig Jančišin Brigitta. Munkánk címe: *A csicsói magyarok sorsa a II. világháború idején és utána.*

2. dia

A magyarlakta szlovákiai városok közül Érsekújvár szenvedte a legnagyobb háborús károkat. Angol és amerikai gépek összesen három alkalommal bombázták a várost ebben az időben. A vadászrepülőkből, bombázókból kipattanó szikra kisebb – nagyobb tüzet okozott Csicsón és a község határában is. Nem volt biztonságos a határban, nyílt terepen tartózkodni, mert olykor az alacsonyan szálló vadászrepülőkből géppuskával sortüzet adtak le az emberekre.

3. dia

Győr 1944-es, többszöri amerikai – angol bombázása is félelemmel töltötte el falunk lakosságát. A bombázó repülő sokszor a csicsóiak feje fölött közelítették meg a várost. A bombázás rémisztő hangjai, az égő város látványa úgy hatottak, mintha a falut bombáznák. Ezt az érzést erősítette a falura és határára szálló hamu és pernye. A bombázásból visszatérő repülő ismét a falu felett szálltak, ledobálva a határban, de a kertünk alatt folyó kanálisba is az üres tárat, vagy ki tudja milyen veszélyes anyagokat.

4. dia

Ábrahám Ilonka néni édesapja, Tarcsi Géza bácsi kislányát egy hónaposan látta utoljára. Sajnos nem jött haza a frontról. A képen levelének egy részlete látható.

5. dia

Nagy Imre bácsit (adatközlőnk: Nagy Amália édesapja) 1940-ben hívták be sorkatonának. Ő látható a képen. A II. magyar hadseregben szolgált mint híradós. Szikratávíron fogadta és küldte a morzejelű üzeneteket. S mivel a vezetékhúzás is a távírászok feladata volt, sokszor golyózáporban bukdácsolva fektették le a kábeleket. Voronyezsnél, ahol szétverték a II. magyar hadsereget, Ami néni édesapja is megsérült, átlőtték a jobb vállát. Miután felépült, visszaküldték a frontra.

6. dia

A II. VH vége Németországban, Münchennél érte. Tudták, hogy innen mint a vesztes oldalon harcoló katonák nehezen térnének haza épségben. Néhány társával együtt Imre bácsi megadta magát az amerikai katonáknak. Az első hónapokban az amerikai fogságban is sokat éheztek, mivel a rengeteg hadifoglyot nem tudták élelmezni. Az amerikai fogságból, Németországból 1946-ban, egy év után, elbocsátó levéllel, egy teveszőr pokróccal és kettős címetű amerikai dollárral engedték el. A 2 dollár ma is megvan, és egy sakk-készlet, amelyet egy szemétdombon talált, ahol élelmet kerestek.

7. dia

A magyar és a német katonák menekülése után, 1945. április első hetében a falun pár nap alatt átvonultak a szovjet katonák. Vitték, amit még meghagytak nekik.

A képen Ami néni nagyapja: Bödők Pál, akinek 3 fia távol volt az otthontól. Pál bácsi felesége hosszú szenvedés után elhunyt. Szóval ez időben két lányával élt együtt az öregúr a faluban. S mikor a szovjet katona egyetlen tehenét és lovát is el akarta vinni, végső elkeseredésében egy fejszével állta a férfi

útját. Nem hős akart lenni, csak úgy érezte, rosszabb már nem történhet. Pedig történhetett volna, hiszen ott volt vele két leánya. A katona megérezte az öregember kétségbeesését, legyintett egyet, s elhagyta az udvart.

Ami néni édesanyja sokszor elmesélte lányának, hogy a csicsói lányokat nem bántották a szovjet katonák, mert a közeli város „jóféle női”, akik csapatostul kísérték a katonákat, kiszolgálták azok igényeit.

8. dia

Szalai Mariska néni gyermekkori emlékei a háborúról: „a háború alatt nehezen lehetett kapni petróleumot. Spórolni kellett a világítással. Nagyanyám ezt a problémát ügyesen megoldotta: a háznál mindig akadt odaégett zsír, mely már főzésre nem volt alkalmas. Fogta a boksztartó cipőbokszt – cipőpasztadoboz alsó felét, ebbe tette a zsíros folyadékot. Egy használt férfikalap széléből nyírt egy ujjnyi széles részt. A nagyobb felét belenyomta ebbe a zsiradékba, a másik feléből egy darabot szárazon hagyott. Azt gyújtotta meg, ez világított addig, amíg megmosakodtunk és vacsoráztunk. Miután ágyba bújtunk, meséltek nekünk. Nagyon sok verset tanultunk nagyanyánktól.

9. dia

Később a falunkban még három kisgyerek lelte halálát. Misák Aladár, Eczet Margitka 9 éves és Eczet László 5 éves gyermekek. Együtt játszottak testvéreikkel, Eczet Pállal és Józseffel, valamint ott volt Ádám István is. Pál és József bementek a házba kenyérért, Ádám Istvánt pedig hazahívta az édesapja. Ekkor történt a tragédia. Az udvaron maradt gyerekek egy gránátot találtak, kezükbe fogták, az pedig felrobbant.

A képen a kistestvérek síremléke látható.

10. dia

Az emléktáblát Csicsó Község emeltette 1993-ban. A helyi temetőben található meg.

11. dia

Sokan hadifogolyként végezték. Az amerikaiak fogságába kerültek szerencsésebbek voltak. Aki túlélte az orosz fogságot, sok év után hazatérhetett, hozzátartozói nem ismertek rá, annyira csontsoványan, betegen kerültek haza. A képen Kovács Ignác elbocsájtó levele látható, az orosz fogságból, Leningrádból – Pétervárról.

12. dia

Szinte a teljes falu megkapta a „fehér lapot”. Nemzetközi nyomásra azonban meg kellett szüntetni a „lakosságcsere”. A csicsóiak ezen a téren szerencsések voltak. Őket már nem telepítették át erőszakkal Magyarországra. A dián a 70 éves özvegy Szalai Jánosné „fehér lapja”: ki akarták telepíteni Magyarországra.

13. dia

Kovács Ignácra az oroszországi fogság után nem a béke várt családjá körében: mint „háborús bűnöst” egész családjával: kisgyermekével, terhes feleségével, öreg édesanyjával deportálták Csehországba.

14. dia

Szalai Vincéné, Kovács Mariska: 1946 karácsonya – deportálás

Nyolc éves voltam, nagyon hideg volt. Egy lovas gazda jött a faluból, hogy kivigyen minket a tanyai (nemesócsai) vasútállomásra. Ruháneműt, vánkosokat raktak fel a kocsira, minket meg a ruhák közé. A mi családjunkban öten voltunk gyerekek: én, Erzszi, Lajcsi, Mancsi és Kató, szüleink: az orosz fogságból éppen

megtért 37 kg-os apám, Kovács Ignác, terhes édesanyánk, Mező Margit és drága, jó nagyanyánk – nyanya, mi így hívtuk őt – özvegy Kovács Ignácné, Kántor Eszter.

Egy szlovák ember jött értünk, úgy mondták, munkára toborzott családokat, de valójában magyarokat vittek kényszermunkára. Emlékszem, nyanya nagyon sírt, hogy itt kell hagyni a házat, állatokat, bútort. Az ember azt mondta, hogy lesz ott ház és olyan fényes bútor, amiben meglátjuk magunkat. Azután az éjjelre emlékszem a vonatkupéban – addig még vonatot sem láttam: sötét volt, csak kevés fény szűrődött be a kupéba, csak itt-ott égett egy-egy lámpa. Eleinte nagyon hideg volt. A gyerekek sírtak, az én kisebb testvéreim is, fáztunk, szomjasak voltunk és éhesek. Szegény szülők a sok batyu között keresték a kenyeret, vizet. A fiatalok felmászta a csomagtartókra. Úgy a fülemben cseng a legények dala: „Nádfedél, faluvég, eljutok-e haza még!” Azóta tudom, mit jelentett akkor ez a dal nekik és nekünk!

15. dia

Pravice faluba szolt a papírunk. Abban a faluban volt már egy család Csicsóról, a Bódis Imre bácsiék. Ő jött értünk és lovas szánnal elvitt minket a házukba. Meg voltunk fázva, sírtunk, éhesek voltunk. Felesége, Erzi néni ágyba rakott minket, betakart dunyhával, meleg teát és cukros kenyeret adott. Aztán estefelé jött egy pocakos ember, ő volt a major intézője – „Pane šafár” („sáfár úr”). Összecsomagoltak minket és egy nagy házba vittek, ahol úgy emlékszem, egy sparhelt (tűzhely) és ágyak voltak. Az ágyakban még szalmazsák sem volt.

Apám, amikor kicsit megnyugodtunk, felmelegedtünk, - a későbbi elbeszélésből tudom – kiment az udvarra, ahol egy szép, nagy pincét talált tele étellel. Rögtön hozott fel krumplit, amit a rédliben (sütő) megsütöttünk. Már nagyon éhesek voltunk, örültünk a krumplinak. Bár ne tette volna szegény apám! Rémálom volt, ami azután történt! Jött egy nagypofájú cseh ember, kiabált, hogy mert apám a krumplihoz nyúlni, az az övé. Mutatta a kezével, hogy lelövellőz minket, és fel leszünk akasztva. Sírtunk, emlékszem, anyám és nyanyám is. Az volt a szerencse, édesapám meg tudta magyarázni csehül: minket úgy hoztak ide, a vagon még nincs itt, és éhesek vagyunk.

A poggyásunk, ruháink és a hazuról hozott élelmiszer, kis liszt, zsír, hús – mert apámék otthon levágták a malackát és odacsomagolták – csak másnap érkezett meg a vagonnal. A kiabálós ember megértette, amit apám mondott neki, és elment. Egyszer csak 3 kopogott valaki, és nagyon megijedtünk, mert a kiabálós jelent meg az ajtóban. Már nem kiabált, egy üveg bort hozott, leült, beszélgettek.

A karácsony már kint ért bennünket: Édesanyám mondta: „*a Jézuska nem tudja, hogy Csehországba vittek minket és hova kell a karácsonyfát vinni, de jövőre már fogja tudni, és nem nekünk kell készíteni.*”

Karlův Dvůr. – a következő állomás. Itt voltak az istállók a tehennel, és egy pár ló. Édesapám hajtotta a lovakat, takarmányozta őket, tejet hordott a másik faluba, trágyát a majorból a sándba. Nekünk a majoron kívül volt a lakásunk. Szegény nyanyánknak teheneket kellett fejni.

Itt indítottak minket iskolába a majorhoz közeli kis településre. Kolóniának hívták. Először menni iskolába is nagy dolog! Hát még nekünk a csehek közé! Senkit sem ismertünk.

Azért volt jó dolog is, amit nem tudok elfelejteni. Mivel apám tudott csehül, ő volt a mindenes. Ő járt be a faluba étellel a többi magyar családdal is, két lóval, a Fridával és Fuksszal. Ahogy megállt a lovakkal, futottunk ki, hozta a „boltbelit”. Akkor csak jegyre lehetett kapni élelmiszert.

Volt nagy öröm, amikor rakta ki a cukrot, lisztet és egy nagy csomagot tett az asztal közepére! Hát tátva maradt szemünk-szánk! 5kg tehénvaj volt – ma finoman teavajnak hívják. Hat gyerek volt hál' Istennek, anyánk kente, nem sajnálta tőlünk, ehettünk kedvünkre. Addig még vajat sem láttunk! Utána meg elővette a 6 gyerekre kapott cukorkát, de csak szemenként adagolták, mert az egy hónapra volt. Ez akkora élmény volt és öröm, hogy még most is beleborzongok.

Baratice - Mintha a ház a hegyből nőtt volna ki.

Helyben volt az iskola, értették a nyelvet és beszélni is tudtunk. Egy napon azt mondta a tanító úr – „pán učitel: „Zíttra doneste kapesníčky!”. (Holnap hozzatok zsebkendőt!) Otthon mondtuk édesanyánknak, szegény, hogy a miénk szép legyen, a nagymamától kapott damasztabroszhoz tartozó hagyományos, rojtos kis szalvétából adott egyet Erzsinek és egyet nekem. Másnap a „pán učitel” kérte, hogy mindenki nyújtsa fel. Mi is felmutattuk a kis rojtos szalvétát, odajött, megsimogatta a fejünket és mondta: „Aj vy máte kapesníčky, ano?”

16. dia

Nagy István bácsi verse

17. dia

A kitelepítettek emléktáblája: a Csicsói Nagy Géza munkája

Nagy Géza két éven át gyűjtötte és faragta 268 csicsói lakos nevét, akiket 1946 és 1948 között Csehországba és Magyarországra (egy családot) telepített ki az akkori csehszlovák hatalom.

18. dia

A II. VH után más módon is büntettek: A Magyar Nemzeti Párt csehszlovákiai magyar politikai párt volt 1925-től 1936-ig. 1936-ban az Országos Keresztényszocialista Párt és a Magyar Nemzeti Párt egyesülésével jött létre az Egyesült Magyar Párt, ennek megnevezését 1938-tól a Magyarországhoz tartozó Felvidéki Magyar Párt névre cserélték, és később a kormányzattal való sok konfliktus hatására beolvasztották a Magyar Élet Pártjába. Ez a párt a nyilas hatalomátvételig kormányzó pozícióban volt. Tehát tagjai soha nem voltak a Nyilaskeresztes Párt tagjai.

A 12 személy mind az 1870-es végétől az 1890-es évek elejéig született, tehát 1946-ban 55 -70 év körül jártak. Legtöbbjük az Alsó utcában lakott. Jómódú parasztgazdák voltak. Pl. Décsi Károly, Décsi Lajos földbirtokos, Nagy Lajos molnár, Bödők Kálmán (Zsiga nagyapja), Görözdi Miklós, Domonkos Elek... stb.

Az eljárás során nem tudtak rájuk bizonyítani semmit – tehát a fő cél a zaklatás lehetett.

19. dia

E dokumentumot a Csicsóra telepített szlovákok írták alá 1948. március 1-jei keltezéssel. Majdnem mindnyájan visszaköltöztek szülőföldjükre, de néhányuk leszármazottja még ma is velünk él. A Csicsóra betelepített szlovákok határozata arra kéri a Földművelésügyi Minisztériumot, hogy a csicsói magyarokat mielőbb telepítse ki, hogy elfoglalhassák házukat, megkaphassák földjüket, erdejüket, állataikat. Arra hivatkoznak, hogy a hatóságok félrevezették őket, mondván nekik, hogy itt a házak üresen állnak, nincs, aki megművelje a földet. Ide érkezvén viszont egész mást tapasztaltak. A szövetkezetesítés után rövid időn belül, miután rájöttek, hogy a földművelés nehéz és felelősségteljes munka, nem is értenek hozzá, szinte mindnyájan visszatértek szülőföldjükre. A földek tulajdonjogát azonban addigra sikerült megszerezniük, és az övék maradt. Leszármazottaik ma is élvezik a hasznát.

20. dia

Voltak olyan csicsói lakosok, akiktől a vagyonát kobozták el. A képen Décsi Vilma mint „háborús bűnös” van feltüntetve a dokumentum tartalma szerint. Ő egy 46 éves hajadon, aki apja halála után vette át a gazdaságot. A képen a jegyzőkönyv látható az elkobzott vagyonról. Mint kulák börtönben is volt Décsi Vilma.

21. dia

A lakosságot, a parasztokat, a földműves szövetkezeti tagokat is beszolgáltatásokkal sújtották.

A képen kimutatás a tojásbeszolgáltatásról.

„Kivizsgálva, hogy nevezett nem tudott több tojást leadni, de ígéri, hogy igyekezni fog 4/ VII/948 Fongus”.

Íróját szerencsére akkor nem kísértette a nyelvtörvény, ugyanis a mondat minden szavában található valamilyen helyesírási hiba. Igaz, ő szlovák nemzetiségű volt – lehet, rá nem vonatkozik a törvény.

Még akkor is érvényes volt beszolgáltatási kötelezettségük, amikor már ellenszolgáltatás nélkül mindenüket beadták a szövetkezetbe: munkaerejüket, termőföldjeiket, igásállataikat, barmaikat, kocsijukat, szekereket, szerszámaikat, gépeiket – ekéket, vetőgépeket –, cséplőgépeiket, teljes műhelyfelszerelésüket.

22. dia

A háttérben Eduard Beneš, akinek a magyarok „köszönhatték”, hogy mint „háborús bűnösök”, otthonainkat hátrahagyva, kényszermunkára kellett menniük Csehországba. – a hírhedt „Beneš – dekrétumok”.

„Megbocsájtani lehet, de elfelejteni sohasem!!!”

23. dia

Adatközlőink: Ábrahám Ilonka néni, Nagy Amália néni, Szalai Mariska néni – akiknek nagyon köszönjük segítségüket!!!!

24. dia

Forrásaink

25. dia

Köszönjük a figyelmet!

(2017. 11.8-án előadott munka a Kincskereső – regionális értékeket kutató diákok országos konferenciáján, Dunaszerdahelyen.)